

Mag. Milka Ajtnik

Zavod RS za šolstvo

POUČEVANJE GLASBE KOT USTVARJALNA NALOGA

Šola je prostor, ki omogoča bogate izobraževalne izkušnje. Hkrati je prostor, ki odpira vrata kulturi in kulturnim dejavnostim z nekaterimi vrhunskimi glasbenimi dosežki, s čudovito izkušnjo solističnega, zborovskega, ansambelskega ali celo orkestrskega ustvarjanja.

Josef Scheidegger, prvi človek Akademije za šolsko in cerkveno glasbo iz Luzerna, nas je na enem izmed Glasbenih forumov opozoril na misel Klausa Bartelsa: »*Kultura ni kapital. Je naročilo. Je ustvarjalna naloga.*«¹ Scheidegger to potrjuje in nas usmerja v misel, da kulturna ustvarjalna naloga »na koncu zažari kot stvaritev.«¹ In to se pogosto dogaja tudi v naših šolah, na različnih umetnostnih področjih, čeprav moramo opozoriti, da odstotek mladih v različnih kulturnih projektih, ki jih pripravljajo šole v svojem rednem ali dodatnem programu, ni prav velik.

DILEME POUČEVANJA GLASBE

V razmišljanju o dilemah, povezanih s poučevanjem glasbe, si lahko postavimo več vprašanj, med katerimi so dileme, ki so povezane s problemi pristopov k podajanju glasbe, pripravljenosti učiteljev, njihove kreativnosti ter osebne odgovornosti za doseg ciljev v glasbeno-ustvarjalnem in izobraževalnem procesu. Odnos mladostnikov do glasbe in njenih sporočil, način medsebojne komunikacije, odzivanje na opazovanje, izvajanje in ustvarjanje glasbe potrebujejo novih spodbud.

Načrtovane glasbene aktivnosti, kamor sodi tudi glasbena ustvarjalnost, ki jih predvideva in predpisuje učni načrt, se še premalo uvajajo. Vaje in aktivnosti se sicer spreminjajo, vendar spoznanja o učinkovitosti predmeta glasbe v naših splošnih srednjih šolah niso dovolj raziskane. Kar precej zanimivosti in tehničnih spoznanj prinaša spremljava uvajanja novega učnega načrta, vendar je to le del dogajanja pri glasbenem pouku v gimnazijskih razredih. Učinki učnega programa, okolja, dodatnih glasbenih aktivnosti so namreč najbolj odvisni od pripravljenosti učiteljev in njihove smeri izobrazbe.

Značilnost sodobnejših oblik načrtovanja glasbenih dejavnosti pri pouku, predvsem izvajanja, ustvarjanja in poslušanja glasbe ter njenega sprejemanja je, da so še zelo pogosto samo na verbalni ravni. Zato glasba ne zaživi v mladostniku, ampak ostaja zunaj njega. O njej

ima premalo spoznanj, ostaja le impulz, in še to samo v zvezi z določenimi zvrstmi glasbe. Predavanja o glasbeni zgodovini in glasbenih delih so vse preveč statična, brez dinamičnih učinkov same glasbe.

Mladostniki ostajajo brez osebnih izkušenj in doživljanja širšega glasbenega sveta, ker od njih pričakujemo le pasivnost in s tem demonstriramo strokovno nemoč. Predmet postaja neprijeten dogodek. Mladostnike spravlja v težave in prestraši razumevanje pomena lestvic, akordov, metruma, ritma, zvok instrumentov, ki jih težje zaznavajo, saj jih ne vidijo ali jih slišijo le iz množice drugih.

Zato je umetnost poučevanja glasbe tako zahtevna, odgovorna in težko izvedljiva naloga. Sam koncept naj bo dovolj preprost, da lahko odstrani tehnične ovire. Prizadevati si je treba večkrat uporabljati jezik drugih umetnosti za razlago glasbenih pojmov in predstav.

Glasbo žal predstavljamo bolj kot zgodovino glasbene umetnosti in manj kot ekspresivno umetnost. Od mladostnikov zahtevamo faktografska dejstva bolj kot njihovo osebno sodelovanje v aktivnem poslušanju glasbe, informacije o glasbenih dogodkih bolj kot spremljanje glasbenih dogodkov. Kar poslušamo (če sploh poslušamo glasbo), je vse preveč pasivno. Uporaba novih, različnih, tudi kritičnih prijemov je zato zelo pomembna zato, da postane mladostnik del dolgotrajnih sprememb v komunikaciji glasbene umetnosti.

¹ Scheidegger, Josef: *Glasbeni projekti za gimnazije*. Zbornik Glasbeni forum: Vpliv kurikularne prenove na glasbeni pouk in na odnos do glasbe, str. 97. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 1998.

URESNIČEVANJE SMERNIC POUČEVANJA GLASBE

Sodobna in progresivna gibanja v glasbeni pedagogiki vpeljujejo v prakso več novosti, ki so delno povzete po sodobnih tokovih splošne pedagoške prakse. Kakovost v podajanju glasbe v zadnjem času dviguje tehnološki, elektronski in medijski razvoj in boljša opremljenost. Kakšna priložnost za glasbeno ustvarjanje!

Cilj glasbe v šolah je odkrivanje ekspresivnosti moči glasbe; le-ta zna biti ena najbolj očarljivih umetnosti, ki se ji ni moč upreti. Pravzaprav je ironija, da je vsaj na začetku udobnejše počutje pri spoznavanju vizualnih umetnosti. Slika, skulptura, arhitektura so intuitivno blizu vizualnim občutkom. Ko se po opazovanju umetniške slike, na primer, obrnemo proč in se zopet vrnemo, je ta še vedno tam, na istem prostoru, enakih barv, linij in forme. Glasbe ni moč videti ali se je dotakniti, saj je neotipljiva, časovno omejena in misteriozna. Je unikum v potovanju skozi čas.

V trenutku postane preteklost v našem spominu.

In spomin je pomembna komponenta zadovoljstva;

le-ta izhaja le iz glasbene izkušnje, ki jo je moč vedno znova oživljati v temah, harmonijah ali določenih

tonskih barvah. Prav zaradi tega so poti razmišljanja in govorjenja o njej drugačna kot pri drugih umetnostih.

Potreben je drugačen koncept in drug besednjak.

V glasbenih izkušnjah mladostnikov so kvalitativne razlike. Zato si je treba še toliko bolj prizadevati vplesti čustva, domišljijo, pojem lepote, jasnih stališč, osebnega okusa, ne preveč togih formulacij in zanimivih primerjav.

Glasba pripada vsakomur. Zgodovina znane glasbe, ki je dosegljiva, je zelo kratka. Vendar je izbor glasbenih primerov ogromen. Zato je namen podajanja glasbe v šolah naslednji:

- vtisniti izkušnje v spopolnjevanju glasbenega znanja,
- z dovolj samozvesti razmišljati in raziskovati glasbeni svet,
- uporabljati strokovna znanja in razvijati sposobnost opazovanja in razumevanja glasbe,
- opogumiti za izvajanje in ustvarjanje glasbe (pevsko in instrumentalno),

- popotovati v svet glasbe z izkušnjami aktivnega poslušanja, kjer želite ostati vse življenje in navsezadnje,
- postati poznavalci in uporabniki glasbe.

Glasba je sama zase fenomen. Vendar je nikoli ne bi smeli predstavljati izolirano od ostalega sveta, od drugih umetnosti. Zaradi njene obsežnosti in vsestranskosti pa tudi ne s predsodki ali pristransko.

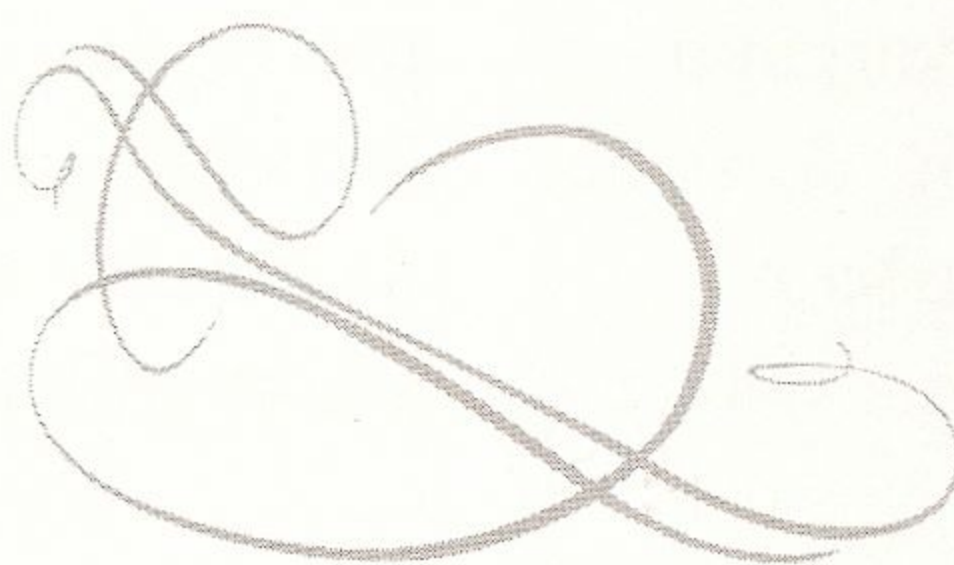
Ob železnem repertoarju glasbenih primerov je naravno in nujno, da posvetimo določen čas tudi slovenski glasbi. Ker pa nismo svet zase, posvetimo določen čas glasbi sveta, glasbi našega časa. Smo del globalne kulture, zato jo raziskujmo in se ji posvečajmo skupaj.

Če se usmerimo le na poslušanje glasbe, se hitro zavemo, da je odvisno od znanja, ki ga imamo. Po eni strani je to naš zaseben svet, po drugi se je treba nanj odzivati pri pouku, torej pred javnostjo. Medtem glasba nagovarja naša čutila in čustva. Ta postajajo ob intenzivni melodiji del emocionalne izkušnje, ki prihaja na površje, vendar se le težko besedno izrazi. Pogosto se prepustimo asociacijam, ki postanejo pomembnejše kot glasba sama.

GLASBA KOT JEZIK POUKA

Glasba je *sredstvo komunikacije* in je komunikacija. Glasba je *učno sredstvo*, medtem ko še vedno (res neverjetno) mnogi namesto glasbe v različnih podobah in oblikah, z različnimi izvajalskimi sredstvi ter z vsemi ustvarjalnimi možnostmi uporabljajo le – besedo. Glasba je *učno načelo* in vodilna ideja, misel in ustvarjalna sila pouka, ki zaznamuje ne le učiteljevo delo, mladostnike v razredu, ampak vso šolo in lokalno skupnost².

Poučevanje glasbe je učinkovito samo takrat, ko razumemo naravo glasbe same in ko spoštujemo razvoj in napredek učencev. Zato kreativno in raziskovalno, srčno in s trdim delom odkrijmo strast za glasbeno umetnost ter za delo v razredu. V to investirajmo svoj čas, ideje in svoje ideale. Glasba naj postane glasba!

² Ajtnik, Milka: *Modeli učenja pri glasbenem pouku*. Glasba v šoli, letnik VI, št. 1, str. 30. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2001.